

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ

Αλέξανδρος Κουλούρης, Σαράντος Καπιδάκης

Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Αρχειονομίας – Βιβλιοθηκονομίας

akoul@ionio.gr, sarantos@ionio.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η γκριζα βιβλιογραφία, συμπεριλαμβανομένων των μεταπτυχιακών και διδακτορικών διατριβών, αποτελεί μια ιδιαίτερη μορφή μη δημοσιευμένου συνήθως υλικού και η γνώση της είναι πολύ σημαντική για ολόκληρη την ακαδημαϊκή και ερευνητική κοινότητα. Όμως, η έντυπη γκριζα βιβλιογραφία σπάνια γίνεται ευρέως γνωστή, διότι λίγοι γνωρίζουν την παραγωγή της. Ακόμη και όταν είναι γνωστή, η πρόσβαση στα έντυπα αντίγραφα δεν είναι πάντα εύκολη. Βεβαίως, υπάρχουν προσπάθειες συγκέντρωσης της γκριζας βιβλιογραφίας – συγκέντρωση διδακτορικών στο EKT ή διαφόρων ελληνικών πανεπιστημίων – όπου γίνεται ευρύτερα γνωστή, κυρίως όταν διατίθεται και ηλεκτρονικά.

Στη διεθνή επιστημονική κοινότητα υπάρχουν πρωτοβουλίες για κατάθεση, συγκέντρωση και διάθεση της γκριζας βιβλιογραφίας σε ηλεκτρονική μορφή. Η πιο σημαντική είναι αυτή των ηλεκτρονικών μεταπτυχιακών και διδακτορικών διατριβών (Electronic Theses and Dissertations – ETDs). Η πρωτοβουλία αυτή ξεκίνησε από το πανεπιστήμιο του Virginia Tech – όπου ήταν το πρώτο πανεπιστήμιο που από το 1997 θεσμοθέτησε την ηλεκτρονική κατάθεση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών εργασιών – και κατέληξε στη δημιουργία ενός δικτύου (Networked Digital Library of Theses and Dissertations – NDLTD) 183 μελών (159 Πανεπιστημίων και 24 Ιδρυμάτων) που συγκεντρώνουν και διαθέτουν ηλεκτρονικά τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές εργασίες τους. Ουσιαστικά κατέληξε στη δημιουργία μιας ενιαίας ψηφιακής βιβλιοθήκης ηλεκτρονικών μεταπτυχιακών και διδακτορικών διατριβών από 183 μέλη, ή αλλιώς ενός ενιαίου Συλλογικού Καταλόγου σε σύνδεση με το ψηφιακό περιεχόμενο.

Η ηλεκτρονική υποβολή και διάθεση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών διατριβών γίνεται πολύ λειτουργικότερη με τη χρήση κατάλληλων προδιαγραφών. Οι προδιαγραφές αφορούν στο τρόπο συγγραφής και κατάθεσης – ηλεκτρονικής υποβολής αυτών των εργασιών. Μια σημαντική πρωτοβουλία για τη δημιουργία προδιαγραφών αποτελεί ο οδηγός της UNESCO για τη δημιουργία ηλεκτρονικών μεταπτυχιακών και διδακτορικών εργασιών (UNESCO Guide for Creating Electronic Theses and Dissertations). Ο οδηγός αυτός, έχει ως στόχο τη δημιουργία ενοποιημένων προδιαγραφών συγγραφής και κατάθεσης – ηλεκτρονικής υποβολής των ETDs, που θα εφαρμόζονται στα πανεπιστήμια που συμμετέχουν στο NDLTD, καθώς επίσης και σε όποια ερευνητικά έργα και προγράμματα αφορούν τα ETDs. Ο τελικός στόχος αυτού του οδηγού είναι οι φοιτητές από όλα τα πανεπιστήμια να δημιουργούν ηλεκτρονικά μεταπτυχιακά και διδακτορικά με παρόμοια εμφάνιση αλλά κυρίως με παρόμοια δόμηση του περιεχομένου τους, ώστε να είναι ευκολότερα εντοπίσιμα και προσβάσιμα, ανεξάρτητα του περιβάλλοντος που αυτά δημιουργούνται. Επίσης, ο οδηγός αυτός βοηθάει στη βελτίωση της ποιότητας του ηλεκτρονικού περιεχομένου και στη διάδοση της γκριζας βιβλιογραφίας.

Αναλύουμε τα κύρια σημεία αυτού του οδηγού που είναι σχετικά με τη συγγραφή διατριβών – όπου οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να βοηθήσουν στην εφαρμογή τους – δείχνοντας πως μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη ενός πλαισίου υποδομής από τα πανεπιστήμια για την ηλεκτρονική δημοσίευση και τις ψηφιακές βιβλιοθήκες. Επίσης, πως μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο για το βιβλιογραφικό έλεγχο του ηλεκτρονικού περιεχομένου. Πως

μπορεί να προάγει τη διάχυση της γνώσης που παρέχεται μέσω της γκρίζας βιβλιογραφίας και τη συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημίων η οποία θα διαπερνά τις χώρες και τα σύνορα. Το τελικό αποτέλεσμα μπορεί να είναι η δημιουργία ενός παγκόσμιου βιώσιμου προγράμματος, για τη διάχυση της γνώσης σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένου της επιστήμης, της τεχνολογίας και του πολιτισμού.

Τέλος, επικεντρωνόμαστε και στο πως αυτός ο οδηγός μπορεί να αποτελέσει το μοχλό που θα ενεργοποιήσει διαδικασίες δημιουργίας και ηλεκτρονικής υποβολής γκρίζας βιβλιογραφίας στα ελληνικά πανεπιστήμια.

Λέξεις κλειδιά: Γκρίζα Βιβλιογραφία, Ηλεκτρονική Γκρίζα Βιβλιογραφία, Ηλεκτρονικές Μεταπτυχιακές και Διδακτορικές Εργασίες, Βιβλιογραφικός Έλεγχος, Προδιαγραφές, Πνευματική Ιδιοκτησία, Ηλεκτρονική Δημοσίευση, Ψηφιακές Βιβλιοθήκες, ETDs, ETD Guide

WRITING AND SUBMISSION SPECIFICATIONS OF ELECTRONIC THESES AND DISSERTATIONS

Alexandros Koulouris, Sarantos Kapidakis

Ionian University, Department of Archive and Library Sciences

akoul@ionio.gr, sarantos@ionio.gr

ABSTRACT

The grey literature, including the theses and dissertations, comprises a special form of unpublished material and its knowledge is essential for the whole academic and research community. However, few people know the existence of the printed grey literature. The access to the printed grey literature is not easy, even to the people that know its existence. However, there are efforts to collect the grey literature, such as the collection of the dissertations at the NDC or other university efforts, in which the grey literature is widely known, especially when it is accessible electronically.

In the international scientific community, there are initiatives to deposit, collect and provide the grey literature electronically. The Electronic Theses and Dissertations (ETDs) is the most important initiative. This initiative started at Virginia Tech, which is the first university that demanded electronic submission of ETDs, and evolved in a Networked Digital Library of Theses and Dissertations (NDLTD) of 183 members (159 Universities and 24 Institutions) from all over the world. This digital library is a Union Catalogue of ETDs linked with the full text.

The electronic submission and provision of the ETDs benefit from the use of appropriate specifications for writing and deposition. A very important initiative on this matter is the UNESCO Guide for Creating Electronic Theses and Dissertations. This guide contains unified writing and deposition specifications of ETDs. All the universities that participate in the NDLTD or others that have ETDs will apply these specifications. The eventual goal of this guide is to make all students at all universities to be able to create ETDs, with similar layout and structure of their content, in order to have the ETDs easier retrievable and accessible, independently of their creating environment. In addition, this guide enhances the quality of the electronic content and helps the dissemination of the grey literature.

We analyze the main points of the UNESCO Guide – where academic libraries should help its implementation – showing how it can help universities to develop their local infrastructure regarding electronic publishing and digital libraries. This guide can be an important tool for the bibliographic control of the electronic content. In addition, it can promote the diffusion of knowledge of the grey literature and the collaboration of universities spanning across all countries and borders. The ultimate effect may be the creation of a universal sustainable program for diffusion of knowledge, across all fields, including science, technology and culture.

Finally, this guide could activate procedures for the creation and the electronic submission of the grey literature in Greek universities.

Keywords: *Grey Literature, Electronic Grey Literature, Electronic Theses and Dissertations, Bibliographic Control, Specifications, Intellectual Property, Electronic Publishing, Digital Libraries, ETDs, ETD Guide*

Εισαγωγή

Η γκρίζα βιβλιογραφία αποτελεί μια ιδιαίτερη μορφή μη δημοσιευμένου συνήθως υλικού και η γνώση της είναι πολύ σημαντική για ολόκληρη την ακαδημαϊκή και ερευνητική κοινότητα. Το Τέταρτο Συνέδριο Γκρίζας Βιβλιογραφίας που έγινε στην Ουάσιγκτον το 1999, καθόρισε ότι η γκρίζα βιβλιογραφία είναι εκείνο το είδος υλικού το οποίο παράγεται από κυβερνητικούς φορείς, πανεπιστήμια και επιχειρήσεις σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, αλλά δεν ελέγχεται και δεν δημοσιεύεται-εκδίδεται από εμπορικούς εκδότες [[New York Academy of Medicine, 2003](#)].

Γενικά, η γκρίζα βιβλιογραφία είναι ένας μη συνηθισμένος, μη συμβατικός τύπος υλικού και πολλές φορές περιλαμβάνει εφήμερες εκδόσεις. Η γκρίζα βιβλιογραφία μπορεί να περιλαμβάνει τους ακόλουθους τύπους υλικού: εκθέσεις (σε αρχικό ή προηγμένο στάδιο), τεχνικές και στατιστικές εκθέσεις, εκθέσεις έρευνας αγοράς, μνημόνια, υπομνήματα, αναφορές, ανεπίσημα διπλωματικά έγγραφα, αλληλογραφία (συνήθως εσωτερική), μεταπτυχιακές και διδακτορικές εργασίες, πρακτικά συνεδρίων, μη εμπορικές μεταφράσεις, βιβλιογραφίες, τεχνικά και εμπορικά τεκμήρια μη δημοσιευμένα από εκδότες (π.χ. αρχικές κυβερνητικές εκθέσεις και τεκμήρια) [[New York Academy of Medicine, 2003](#)].

Λόγω της φύσης της, η έντυπη γκρίζα βιβλιογραφία σπάνια γίνεται ευρέως γνωστή, διότι λίγοι γνωρίζουν την παραγωγή της. Αντίθετα η ηλεκτρονική γκρίζα βιβλιογραφία μπορεί εύκολα να εντοπιστεί, αναζητηθεί και ανακτηθεί. Η πιο σημαντική πρωτοβουλία για κατάθεση, συγκέντρωση και διάθεση της γκρίζας βιβλιογραφίας σε ηλεκτρονική μορφή είναι αυτή των ηλεκτρονικών μεταπτυχιακών και διδακτορικών (*Electronic Theses and Dissertations* – ETDs). Η πρωτοβουλία αυτή κατέληξε στη δημιουργία ενός δικτύου (*Networked Digital Library of Theses and Dissertations* – NDLTD [[NDLTD, 2002](#)]) 183 μελών (159 Πανεπιστημίων και 24 Ιδρυμάτων) που συγκεντρώνουν και διαθέτουν ηλεκτρονικά τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές εργασίες τους.

Η ηλεκτρονική υποβολή και διάθεση των ETDs απαιτεί τη δημιουργία προδιαγραφών στο τρόπο συγγραφής και κατάθεσης – ηλεκτρονική υποβολής αυτών των εργασιών. Μια σημαντική πρωτοβουλία για τη δημιουργία προδιαγραφών αποτελεί ο οδηγός της UNESCO για τη δημιουργία ETDs (*UNESCO Guide for Creating Electronic Theses and Dissertations*). Ο οδηγός αυτός, έχει ως στόχο τη δημιουργία ενοποιημένων προδιαγραφών συγγραφής και ηλεκτρονικής υποβολής των ETDs, που θα εφαρμόζονται στα πανεπιστήμια που συμμετέχουν στο NDLTD, καθώς επίσης και σε όποια ερευνητικά έργα και προγράμματα αφορούν τα ETDs. Ο τελικός στόχος αυτού του οδηγού είναι οι φοιτητές από όλα τα πανεπιστήμια να δημιουργούν ETDs με παρόμοια εμφάνιση αλλά κυρίως με παρόμοια δόμηση του περιεχομένου τους, ώστε να είναι ευκολότερα εντοπίσιμα και προσβάσιμα, ολόκληρα ή συγκεκριμένα μέρη αυτών, ανεξάρτητα του περιβάλλοντος που δημιουργούνται [[Fox, 2001](#)].

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας αυτής, αναφερόμαστε σε σημαντικές πρωτοβουλίες κατάθεσης, συγκέντρωσης ή διάθεσης ηλεκτρονικής γκρίζας βιβλιογραφίας. Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναλύουμε τα βασικότερα σημεία του οδηγού, κυρίως αυτά που έχουν σχέση με τη συγγραφή και ηλεκτρονική υποβολή των ETDs. Κλείνουμε, με την παράθεση συμπερασμάτων στο τρίτο κεφάλαιο.

1. Σημαντικές πρωτοβουλίες κατάθεσης, συγκέντρωσης ή διάθεσης ηλεκτρονικής γκρίζας βιβλιογραφίας

Στην ενότητα αυτή αναφερόμαστε σε ενδεικτικές προσπάθειες κατάθεσης-υποβολής, συγκέντρωσης ή διάθεσης ηλεκτρονικής γκρίζας βιβλιογραφίας, ιδιαίτερα μεταπτυχιακών και διδακτορικών εργασιών, στον ελληνικό και διεθνή χώρο.

Στην Ελλάδα, σημαντική είναι η συγκέντρωση και διάθεση των διδακτορικών διατριβών από το *Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης* (ΕΚΤ), που ψηφιοποίησε τις διδακτορικές διατριβές και τις διαθέτει και σε ψηφιακή μορφή. Σήμερα το ΕΚΤ, συγκεντρώνει τις διατριβές σε έντυπη και μερικές φορές ανεπίσημα σε ηλεκτρονική μορφή.

Μια δεύτερη προσπάθεια, αποτελεί το σύστημα *APTEMIS* που είναι ένα ολοκληρωμένο καταναμημένο πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης της γκρίζας βιβλιογραφίας των ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας. Το σύστημα *APTEMIS* είναι μια ολοκληρωμένη καταναμημένη μονάδα ηλεκτρονικής τεκμηρίωσης το οποίο περιλαμβάνει το σύνολο της γκρίζας βιβλιογραφίας των βιβλιοθηκών ΑΕΙ και ΤΕΙ. Σκοπός του *APTEMIS* είναι η συστηματική ψηφιακή αρχειοθέτηση και διάδοση της πνευματικής παραγωγής των ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας [[CSLAB-NTUA, 1999](#)].

Επίσης, μια αξιόλογη πρωτοβουλία, από τις πρώτες για τον ελληνικό χώρο, αποτελεί η ψηφιακή βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης. Εκεί υπάρχει συγκεντρωμένη και διατίθεται ψηφιακά η γκρίζα βιβλιογραφία (μεταπτυχιακές και διδακτορικές εργασίες, σημειώσεις μαθημάτων, τεχνικές αναφορές, οδηγοί σπουδών κτλ.) των διαφόρων τμημάτων του πανεπιστημίου.

Στο διεθνή χώρο, σημαντική είναι η προσπάθεια της *New York Academy of Medicine Library* που αποκτά (ύστερα από τις πιέσεις των ερευνητών) πλέον την γκρίζα βιβλιογραφία, από διάφορους οργανισμούς που την εκδίδουν (μη-κερδοσκοπικοί οργανισμοί, κυβερνητικές υπηρεσίες κτλ.) και την κάνει ελεύθερα προσβάσιμη στο διαδίκτυο, μέσω της *έκθεσης γκρίζας βιβλιογραφίας* [[New York Academy of Medicine, 2003](#)]. Στις προαναφερθείσες πρωτοβουλίες, η γκρίζα βιβλιογραφία μπορεί να συγκεντρώνεται και να διατίθεται ψηφιακά, αλλά χωρίς προδιαγραφές για εσωτερική οργάνωση και δόμηση του περιεχομένου.

Η πιο σημαντική πρωτοβουλία για κατάθεση, συγκέντρωση, ομοιογενοποίηση (κοινή δόμηση περιεχομένου με κοινές προδιαγραφές συγγραφής) και διάθεση της γκρίζας βιβλιογραφίας σε ηλεκτρονική μορφή είναι αυτή των ETDs που ξεκίνησε από το πανεπιστήμιο του Virginia Tech και κατέληξε στη δημιουργία του NDLTD. Ουσιαστικά κατέληξε στη δημιουργία μιας ενιαίας ψηφιακής βιβλιοθήκης ETDs από 183 μέλη, ή αλλιώς ενός ενιαίου Συλλογικού Καταλόγου σε σύνδεση με το ψηφιακό περιεχόμενο.

2. Οδηγός της UNESCO για τα ETDs

Ο οδηγός της UNESCO, περιέχει προδιαγραφές για τη συγγραφή, ηλεκτρονική υποβολή, δόμηση και εμφάνιση των ETDs. Γεννήθηκε ως αποτέλεσμα της υποστήριξης της UNESCO με πόρους που έδωσε στο Virginia Tech και στο πανεπιστήμιο του Μόντρεαλ. Οι συγγραφείς του ανήκουν σε μια διεθνή ομάδα καθηγητών πανεπιστημίου και άλλου προσωπικού. Η μετάφραση του σε μια μεγάλη ποικιλία γλωσσών, είναι το αποτέλεσμα των ομάδων μετάφρασης που χρηματοδοτήθηκαν εν μέρει από την UNESCO ή πρόσφεραν εθελοντικά τη βοήθεια τους. Ο οδηγός είναι ένα συνεχώς εξελισσόμενο τεκμήριο που θα συνεχίσει να ενημερώνετε σε συνδυασμό με την δουλειά του NDLTD [[Fox, 2001](#)].

Ο οδηγός έχει διάφορους στόχους όπως:

- Τη δημιουργία ενοποιημένων προδιαγραφών συγγραφής και κατάθεσης – ηλεκτρονικής υποβολής των ETDs, που θα εφαρμόζονται στα πανεπιστήμια που συμμετέχουν στο NDLTD, καθώς επίσης και σε όποια ερευνητικά έργα και προγράμματα αφορούν τα ETDs
- Τη δημιουργία ETDs με παρόμοια εμφάνιση αλλά κυρίως με παρόμοια δόμηση του περιεχομένου τους, ώστε να είναι ευκολότερα εντοπίσιμα και προσβάσιμα, ολόκληρα ή συγκεκριμένα μέρη αυτών, ανεξάρτητα του περιβάλλοντος που δημιουργούνται

- Την ανάπτυξη ενός πλαισίου υποδομής από τα πανεπιστήμια για την ηλεκτρονική δημοσίευση και τις ψηφιακές βιβλιοθήκες
- Τη βελτίωση της ποιότητας του ηλεκτρονικού περιεχομένου και τη διάδοση της γκρίζας βιβλιογραφίας
- Τη διάχυση της γνώσης που παρέχεται μέσω της γκρίζας βιβλιογραφίας και τη συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημίων η οποία θα διαπερνά τις χώρες και τα σύνορα
- Τη δημιουργία ενός παγκόσμιου βιώσιμου προγράμματος, για τη διάχυση της γνώσης σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένου της επιστήμης, της τεχνολογίας και του πολιτισμού
- Το βιβλιογραφικό έλεγχο του ηλεκτρονικού περιεχομένου
- Τη διάχυση της γκρίζας βιβλιογραφίας μέσω της ηλεκτρονικής δημοσίευσης και των ψηφιακών βιβλιοθηκών [[Fox, 2001](#)]

Ο οδηγός της UNESCO χωρίζεται στα ακόλουθα μέρη: εισαγωγή, πανεπιστήμια, φοιτητές, τεχνικά θέματα, εκπαίδευση και το μέλλον. Θα εστιάσουμε κυρίως στα σημεία που αφορούν τη συγγραφή και ηλεκτρονική υποβολή των ETDs.

2.1 Τι είναι τα ETDs

Τα ETDs είναι ηλεκτρονικά τεκμήρια μεταπτυχιακών και διδακτορικών εργασιών. Υπάρχουν δύο τύποι ETDs. Ο πρώτος, ο οποίος προτιμάτε και από τους φοιτητές, είναι ηλεκτρονικά αρχεία που δημιουργούνται από τους ίδιους τους συγγραφείς (φοιτητές) και υποβάλλονται ηλεκτρονικά από αυτούς στο πανεπιστήμιο. Είναι αρχεία τα οποία δημιουργούνται από τους συγγραφείς χρησιμοποιώντας κάποια ηλεκτρονικά εργαλεία (π.χ. MS Word, LaTeX). Μετατρέπονται από τους συγγραφείς σε PDF ή XML και αφού εγκριθούν, υποβάλλονται ηλεκτρονικά μέσω του δικτύου του πανεπιστημίου, μαζί με τα μεταδεδομένα τους. Μόλις τα ETDs υποβληθούν ηλεκτρονικά μπορούν αναζητηθούν μέσω των μεταδεδομένων ή ακόμη και με αναζήτηση στο ίδιο το πλήρες κείμενο [[Fox, 2001](#)].

Ο δεύτερος τύπος ETD είναι αυτός που προκύπτει μέσα από την ψηφιοποίηση του έντυπου υλικού, είτε από το πανεπιστήμιο, είτε από κάποια εταιρεία. Το αποτέλεσμα έχει αρκετά μειονεκτήματα όπως: χρειάζεται μεγαλύτερος χώρος αποθήκευσης, δεν μπορεί να γίνει αναζήτηση πλήρους κειμένου κτλ. Τα πανεπιστήμια που συμμετέχουν στο NDLTD προωθούν και πολλές φορές απαιτούν μόνο ETDs.

2.2 Πλεονεκτήματα των ETDs σε σχέση με τα έντυπα

Τα ETDs πλεονεκτούν έναντι των εντύπων για πολλούς λόγους. Μερικοί από αυτούς είναι:

- Μείωση της παραγωγής πανομοιότυπων μεταπτυχιακών και διδακτορικών διότι οι φοιτητές μπορούν εύκολα να εντοπίσουν αν υπάρχει κάτι σχετικό στον τομέα τους
- Βελτίωση των δυνατοτήτων εντοπισμού των διδακτορικών και μεταπτυχιακών, σε αντίθεση με τα έντυπα όπου είναι συνήθως μη εντοπίσιμα και άγνωστα. Πολλές φορές δεν γνωρίζουμε την ύπαρξη των εντύπων μεταπτυχιακών και διδακτορικών πολλών πανεπιστημίων, ιδιαίτερα των «μικρών»
- Βελτίωση των δυνατοτήτων αναζήτησης και εύρεσης υλικού με την βοήθεια της ψηφιακής τεχνολογίας. Τα ETDs καταχωρούνται αμέσως μετά την ηλεκτρονική υποβολή και έγκριση τους στον Συλλογικό Κατάλογο του NDLTD και έτσι ο χρήστης μπορεί πιο εύκολα να τα ανακαλύψει και να τα ανακτήσει. Υπάρχει άμεση προσβασιμότητα στο υλικό

- Βελτίωση της ποιότητας της γκρίζα βιβλιογραφίας, γιατί ένα ETD μπορεί να περιέχει συνοδευτικό υλικό (π.χ. εικόνα, ήχος, βίντεο), που πριν δεν ήταν εφικτό να ανακτηθεί
- Γνωστοποίηση της δουλειάς των φοιτητών με αποτέλεσμα την προώθηση της ακαδημαϊκής έρευνας και των συνεργασιών, ανεξάρτητος συνόρων ή χωρών
- Εξοικονόμηση χρόνου και κόπου μέσω της ηλεκτρονικής υποβολής
- Μείωση του κόστους, διότι η ηλεκτρονική υποβολή έχει μηδενικό κόστος. Αντίθετα η έντυπη έκδοση έχει μεγάλο κόστος
- Χρήση των ψηφιακών βιβλιοθηκών και των νέων τεχνολογιών από τους φοιτητές
- Ανάπτυξη υπηρεσιών ψηφιακής βιβλιοθήκης από τα πανεπιστήμια και βελτίωση της υποδομής τους
- Αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των πανεπιστημίων
- Αύξηση της συνεργασίας των φοιτητών μεταξύ του ίδιου ή διαφορετικών πανεπιστημίων
- Ενίσχυση της πρόσβασης (των χρηστών) στην πανεπιστημιακή έρευνα
- Επιλογή του τρόπου διάθεσης των ETDs από τους ίδιους τους φοιτητές. Οι φοιτητές έχουν τα πνευματικά δικαιώματα των ETDs. Μπορούν να διαφοροποιούν την πολιτική πρόσβασης ανά τεκμήριο. Για παράδειγμα, μέρος του ETD μπορεί να είναι ελεύθερα προσβάσιμο σε όλους, μέρος να είναι μόνο σε εσωτερικούς χρήστες και μέρος να μην είναι προσβάσιμο από κανένα. Αυτές οι επιλογές δεν υπάρχουν στην έντυπη μορφή
- Μείωση της λογοκλοπής λόγω της εύκολης δυνατότητας εντοπισμού της πανομοιότυπης εργασίας

2.3 Προδιαγραφές συγγραφής των ETDs

Αυτή η ενότητα του οδηγού της UNESCO, δίνει έμφαση σε θέματα τα οποία ενδιαφέρουν τους φοιτητές που θέλουν να γράψουν ή να αναφερθούν σε ένα ETD. Ο οδηγός παρέχει προδιαγραφές συγγραφής στους φοιτητές ορίζοντας το πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει να κινηθούν για να ολοκληρώσουν τη διαδικασία της συγγραφής. Το πλαίσιο αναφέρεται στη ποικιλία των τεχνολογιών που υπάρχουν για τη συγγραφή ηλεκτρονικών τεκμηρίων, αλλά και τις πολιτικές και πρακτικές που ακολουθούνται στα διάφορα πανεπιστήμια. Ο στόχος είναι να υπάρξει ένα ενιαίο πλαίσιο συγγραφής ηλεκτρονικών τεκμηρίων στα πανεπιστήμια που έχουν ETDs.

Το 1994, στη Βιρτζίνια, σε μια συνάντηση δέκα πανεπιστημίων που συζητούσαν για τα ETDs, συστήθηκε στους φοιτητές να ετοιμάζουν τα ETDs σε φωτοσκιασμένες και περιγραφικές μορφές, όπως: PDF και SGML. Το PDF εξασφαλίζει ότι ο αναγνώστης βλέπει το περιεχόμενο όπως ο συγγραφέας επιθυμεί και η SGML μορφή δίνει έμφαση στην αναλυτική δομή και περιεχόμενο (όπως οι HTML σελίδες) και κάνει πιο εύκολη τη διευκρίνιση του σκοπού της έρευνας. Ωστόσο, κανείς σχεδόν συγγραφέας (φοιτητής) δεν έγραφε μόνο σε PDF μορφή και λίγοι κατευθύναν δημιουργούσαν SGML αρχεία. Αντίθετα, πολλοί επέλεξαν εργαλεία με βάση το κόστος, τη διαθεσιμότητα, την αποτελεσματικότητα και άλλα κριτήρια. Για κάποιους η επιλογή ήταν το MS Word το οποίο υπήρχε ήδη εγκατεστημένο με την αγορά του υπολογιστή τους. Άλλοι, όπως οι μαθηματικοί που δουλεύουν με μαθηματικές αποδείξεις και εξισώσεις, χρησιμοποιούσαν το LaTeX [[Fox, 2001](#)].

Τέτοιες επιλογές μπορεί να βασίζονται στο τι εργαλεία συνήθως χρησιμοποιούνται από καθηγητές και φοιτητές που βρίσκονται στην ίδια ομάδα εργασίας, ή χρησιμοποιούν τον ίδιο υπολογιστικό εξοπλισμό. Αν δεν υπάρχει επιβεβλημένη επιλογή (από το πανεπιστήμιο, τους καθηγητές κτλ.), τότε η επιλογή των εργαλείων και ο τρόπος συγγραφής ενός ETD, μπορεί να βασιστεί σε πληροφορίες που παρέχονται στον οδηγό της UNESCO.

2.3.1 Επιλογές και εργαλεία για τη συγγραφή και μετατροπή των ETDs

Στη δημιουργία των ETDs υπάρχουν απαραίτητα δύο φάσεις. Η πρώτη αφορά στο γράψιμο του κειμένου, συνήθως με κάποιο επεξεργαστή κειμένου (MS Word, Word Perfect LaTeX κτλ.) και η δεύτερη στη μετατροπή του ήδη γραμμένου κειμένου σε PDF, ή / και SGML/XML, έτσι ώστε να παραχθεί μια εύκολα αρχειακή μορφή.

Ο επεξεργαστής κειμένου που χρησιμοποιείται περισσότερο είναι το MS Word. Επίσης το Word Perfect είναι διάσημο, όπως και το FrameMaker που κοστίζει πιο πολύ, είναι πιο δύσκολο να το μάθει κανείς, αλλά είναι πιο ισχυρό και χρησιμοποιείται σε επαγγελματικές συγγραφικές προσπάθειες. Το FrameMaker είναι καλύτερο εργαλείο από το MS Word για την ηλεκτρονική δημοσίευση, διότι βοηθάει:

- Τη συγγραφή δομημένων κειμένων
- Τη συγγραφή σημασιολογικά δομημένων κειμένων
- Τη συγγραφή κειμένων με δόμηση και διάταξη η οποία χρησιμοποιείται από πολλούς εκδότες
- Ο συνδυασμός FrameMaker + SGML αποτελεί ένα τέλειο επεξεργαστή κειμένου
- Τη δυνατότητα παραγωγής και μετατροπής (από Word κτλ.), πολύ καλών PDF αρχείων
- Τη δυνατότητα εύκολης μετατροπής των ήδη γραμμένων κειμένων (σε Word κτλ.), σε SGML ή XML πολύ καλής ποιότητας

Το LaTeX είναι ένα σύστημα δημιουργίας κειμένου, ή αλλιώς μια γλώσσα τυποποίησης κειμένου με μακροεντολές και χρησιμοποιείται κυρίως από μαθηματικούς και μηχανικούς που έχουν να γράψουν μαθηματικές αποδείξεις, εξισώσεις κτλ. Ο οδηγός της UNESCO, δίνει οδηγίες για τη χρησιμοποίηση του LaTeX, ακολουθώντας συγκεκριμένους κανόνες ως προς τη δομή, τη διάταξη, το στυλ και την τεχντροπία του ETD.

Γράφοντας κατευθείαν σε SGML ή XML *επιμελητή κειμένου* (editor) θα ήταν το ιδανικό για την αναζήτηση αρχειοθετημένων ETDs. Ωστόσο, η συγγραφή με SGML ή XML editor παρουσιάζει κάποια προβλήματα σε σχέση με το Corel Word Perfect, το MS Word, το FrameMaker κτλ. Μερικά από τα προβλήματα είναι ότι οι XML editors:

- Δεν μπορούν να παράγουν κατάλληλα και δομημένα έντυπα φωτοαντίγραφα
- Δεν μπορούν να παράγουν καλής ποιότητας PDF αρχεία
- Δεν παρέχουν λειτουργίες που οι περισσότεροι επεξεργαστές κειμένου έχουν (χρώματα, διαχείριση πινάκων, διαχείριση συνδέσμων, style sheets, αυτόματη αρίθμηση κτλ.)
- Δεν παρέχουν υποστήριξη γραφικών interface
- Δεν έχουν σταθερότητα στη χρήση
- Δεν είναι εμπορικά διαθέσιμα πακέτα και πολλές φορές είναι ακριβά [[Dobratz, 2001](#)]

Σύμφωνα με τον οδηγό της UNESCO, οι φοιτητές των πανεπιστημίων που έχουν ETDs, μπορούν να χρησιμοποιούν για τη συγγραφή, εργαλεία όπως, το MS Word, Word Perfect, FrameMaker, το LaTeX κτλ. Επίσης, μπορούν να χρησιμοποιούν με μεγάλη σιγουριά τα εργαλεία του MS Office 2000, διότι έχουν αποδειχθεί αξιόπιστα για τη συγγραφή ETDs, βάσει έρευνας που έγινε στο *Digital Media Institute/University of South Florida* [[Moxley, 2001](#)]. Τα ETDs που δημιουργούνται με τη χρησιμοποίηση των παραπάνω εργαλείων και κυρίως των επεξεργαστών κειμένου όπως το Word, Word Perfect κτλ., είναι εύκολο να μετατραπούν σε PDF αρχεία. Επίσης, μπορούν να μετατραπούν και σε SGML ή XML αρχεία. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή χρειάζεται μεθόδευση, σχεδιασμό, έλεγχο και επιμέλεια του τελικού (PDF) αρχείου, έτσι ώστε να εξακριβωθεί ότι η μετατροπή έγινε με επιτυχία.

Ο οδηγός δίνει πληροφορίες και προδιαγραφές για το πώς μπορούν να δημιουργηθούν τα PDF αρχεία. Προτρέπει τους συγγραφείς να χρησιμοποιήσουν τα εργαλεία της Adobe για την για τη συγγραφή κατευθείαν σε PDF μορφή, ή τη μετατροπή των ήδη γραμμένων τεκμηρίων (MS Word, Word Perfect, FrameMaker, LaTeX κτλ.) σε PDF. Δίνει οδηγίες για διάφορα άλλα εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μετατροπή σε PDF αρχεία. Αναφέρει αναλυτικές οδηγίες για τη μετατροπή από LaTeX σε PDF, από Word σε XML, και γενικότερα τις προδιαγραφές που πρέπει να ακολουθηθούν για τη μετατροπή σε SGML/XML ανάλογα με το ποια είναι η αρχική μορφή του αρχείου [[Dobratz, 2001](#)].

Επίσης, οι συγγραφείς μπορούν να χρησιμοποιήσουν πολυμέσα για να ετοιμάσουν γραφικά, μουσικές συνθέσεις κτλ. Διάφορα εργαλεία χρησιμοποιούνται επίσης για τη μετατροπή φωτογραφιών, βίντεο, μουσικής κτλ. Πολλές φορές το περιεχόμενο των πολυμέσων ενσωματώνεται στα PDF αρχεία, ή στην τελική μορφή των ETDs ως συνοδευτικό υλικό. Ωστόσο, ανεξάρτητα από τα μέσα που χρησιμοποιούνται, τα διεθνή πρότυπα πρέπει να ακολουθούνται έτσι ώστε τα ETDs που παράγονται για να αρχειοθετηθούν, να μπορούν να διατηρηθούν στο μέλλον ως αρχεία και να είναι πάντα αναζητήσιμα και προσβάσιμα από τους χρήστες.

Η βασικότερη προδιαγραφή που προτείνεται από τον οδηγό της UNESCO, είναι να υπάρχει συγκεκριμένη δομή στο περιεχόμενο του ETD με οποιοδήποτε εργαλείο και αν χρησιμοποιείται. Δηλαδή, το περιεχόμενο των ETDs, έχει ομοιόμορφη δομή η οποία προσδιορίζεται σύμφωνα με συγκεκριμένο μοντέλο περιεχομένου (*document type definition – DTD*). Το DTD, είναι ένα μοντέλο περιεχομένου με συγκεκριμένους κανόνες και περίγραμμα. Χρησιμοποιείται για τη συγγραφή και παραγωγή ομοιόμορφα δομημένων ETDs. Υπάρχουν ήδη διαφορετικά DTDs στα διάφορα πανεπιστήμια και υπάρχει ανάγκη για τυποποίηση. Παρόλα αυτά, τα DTDs έχουν δημιουργηθεί πάνω σε βασικές και πανομοιότυπες αρχές. Έτσι, οι ηλεκτρονικές διατριβές έχουν ίδια δομή περιεχομένου και αποτελούνται από συγκεκριμένα μέρη, τα οποία με τη σειρά τους υποδιαιρούνται σε άλλα μικρότερα:

- *Σελίδα τίτλου*, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει περίληψη, δηλώσεις κτλ.
- *Κύριο μέρος (σώμα)*, το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει κείμενο, εικόνες, βίντεο, ήχο, πίνακες κτλ.
- *Παράρτημα*, το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει βιβλιογραφία, ευχαριστήρια κτλ. [[Dobratz, 2001](#)]

Επίσης, σε κάθε διατριβή υπάρχουν κάποια πεδία περιεχομένου τα οποία χρησιμοποιούνται υποχρεωτικά από τους συγγραφείς και κάποια προαιρετικά ανάλογα με την επιστήμη.

Εφόσον τα DTDs καθορίζουν κοινή δόμηση του περιεχομένου των ETDs, τα πανεπιστήμια χρησιμοποιώντας παρόμοια style sheets, βοηθούν στη δημιουργία ETDs και με παρόμοια εμφάνιση. Τα style sheets, προσδιορίζουν τη συγκεκριμένη περιγραφή εμφάνισης που πρέπει

να έχουν τα ETDs, προκειμένου να εμφανιστούν ή εκτυπωθούν. Ο οδηγός της UNESCO, προτείνει τη χρησιμοποίηση εργαλείων αλλά και προδιαγραφών που καταλήγουν στη δημιουργία ενός τυποποιημένου PDF, SGML ή XML αρχείου. Αυτές είναι οι τελικές μορφές των ETDs που αρχειοθετούνται. Χρησιμοποιώντας κοινά DTDs και style sheets, τα ETDs, έχουν κοινή δόμηση και εμφάνιση του περιεχομένου τους και έτσι, είναι εντοπίσιμα (ολόκληρα ή μέρη τους), προσβάσιμα και διατηρήσιμα στο χρόνο.

2.3.2 Τυποποίηση και πρότυπα μεταδεδομένων για τα ETDs

Μέσα από τη διαδικασία συγγραφής και μετατροπής των ETDs με τα συγκεκριμένα εργαλεία (MS Word, Word Perfect κτλ.), είναι δυνατό να παραχθούν και τα μεταδεδομένα, είτε κατευθείαν, είτε κυρίως κατά τη μετατροπή. Ωστόσο, γενικά οι συγγραφείς ετοιμάζουν και υποβάλλουν τα μεταδεδομένα των ETDs, είτε συμπληρώνοντας κάποιες τυποποιημένες φόρμες που χρησιμοποιεί το εκάστοτε πανεπιστήμιο, είτε εισάγοντας την κατάλληλη πληροφορία στη βάση δεδομένων που θα αποθηκευθούν τα μεταδεδομένα. Τα μεταδεδομένα που υποβάλλονται από το συγγραφέα μπορεί να περιέχουν πληροφορίες για τη διαχείριση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και τα copyrights. Υπάρχουν συγκεκριμένες προδιαγραφές για το είδος, το περιεχόμενο και τον τρόπο αποθήκευσης των μεταδεδομένων οι οποίες ακολουθούνται από τους φορείς που συμμετέχουν στο NDLTD. Το σχήμα και τα πρότυπα μεταδεδομένων που χρησιμοποιούνται είναι συγκεκριμένα (Dublin Core, OAI, κτλ.), έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η συνεχής πρόσβαση και διαλειτουργικότητα.

2.4 Προδιαγραφές και διαδικασίες ηλεκτρονικής υποβολής των ETDs

Στην ενότητα αυτή εξετάζουμε τις προδιαγραφές και τις διαδικασίες ηλεκτρονικής υποβολής των ETDs, που ισχύουν στους διάφορους φορείς που συμμετέχουν στο NDLTD.

2.4.1 Έλεγχος και διόρθωση των ETDs

Όταν ο φοιτητής (συγγραφέας) έχει γράψει το ETD, τότε η ανάλογη υπηρεσία του πανεπιστημίου, όπως η βιβλιοθήκη ή το υπολογιστικό κέντρο, πρέπει να ελέγξουν αν το ETD είναι πλήρες και σωστό. Υπάρχει μια λίστα ελέγχου όπου εξετάζονται τα διάφορα μέρη του ETD και είναι ανοιχτή στους συγγραφείς για αυτοέλεγχο. Η λίστα περιέχει τα ακόλουθα σημεία ελέγχου:

- *Οργανωτικές ερωτήσεις.* Για παράδειγμα, ανήκει ο φοιτητής στο πανεπιστήμιο; Έχει περάσει επιτυχώς τις εξετάσεις;
- *Έλεγχος του WinWord, Word Perfect ή του LaTeX τεκμηρίου.* Έχει η σελίδα περιεχομένου τα πλήρη στοιχεία; Έχει ο φοιτητής ακολουθήσει τις προδιαγραφές για τους πίνακες περιεχομένων, τις επικεφαλίδες των κεφαλαίων, τους πίνακες, τις βιβλιογραφικές αναφορές κτλ; Έχει ο φοιτητής ακολουθήσει τον οδηγό, τους κανόνες, τα style sheets, το περίγραμμα, τα πρότυπα, την τεχνοτροπία των εργαλείων που χρησιμοποίησε;
- *Έλεγχος της PDF, SGML/XML έκδοσης μια ψηφιακής διατριβής.* Είναι κατάλληλο για αρχειοθέτηση το παραγόμενο ψηφιακό αρχείο; Έχει την αναμενόμενη ποιότητα; Είναι αναγνώσιμο; Περιέχει όλα τα μέρη του κειμένου; Περιέχει hyperlinks και πολυμέσα; Έχει ακολουθήσει ο φοιτητής τις προτεινόμενες ροές / πακέτα εργασίας που εμπεριέχονται στην πολιτική αρχειοθέτησης;
- *Έλεγχος των μεταδεδομένων.* Παρέχει ο συγγραφέας τα απαραίτητα Dublin Core μεταδεδομένα που του έχουν ζητηθεί; Υπάρχουν λέξεις κλειδιά σε διαφορετικές γλώσσες σύμφωνα με τα διαφορετικά σχήματα ταξινόμησης [[Dobratz, 2001](#)];

2.4.2 Διαδικασία αρχειοθέτησης του SGML/XML ETD

Προκειμένου να αρχειοθετηθεί ένα ETD (όταν έχει SGML/XML μορφή), υπάρχουν δύο διαφορετικές πολιτικές με τις ανάλογες ροές εργασίας. Σύμφωνα με την πρώτη πολιτική, ο συγγραφέας δημιουργεί το αρχείο (WinWord Word Perfect κτλ.) με βάση τον οδηγό και τα style sheets που του έχουν δοθεί. Υποβάλλει ηλεκτρονικά το αρχείο στην ανάλογη υπηρεσία του πανεπιστημίου, όπου το ελέγχει για τα style sheets, το μετατρέπει σε SGML/XML και το επανελέγχει με αυτόματο τρόπο (SGML/XML parser). Στη δεύτερη πολιτική, ο συγγραφέας δημιουργεί το αρχικό (WinWord, Word Perfect, LaTeX κτλ.) αλλά και το SGML/XML αρχείο. Έπειτα το SGML/XML αρχείο ελέγχεται αυτόματα με ένα SGML/XML parser, από τον συγγραφέα. Η δεύτερη πολιτική, έχει το πλεονέκτημα της μείωσης του χρόνου που διαρκεί η διαδικασία. Ωστόσο, το μειονέκτημα είναι ότι ο συγγραφέας χρειάζεται συνεχή υποστήριξη για την μετατροπή και τον έλεγχο του XML αρχείου [[Dobratz, 2001](#)].

2.4.3 Ηλεκτρονική υποβολή των ETDs

Τα πανεπιστήμια που απαιτούν ETDs, παρέχουν στους φοιτητές την απαραίτητη υποστήριξη σε εξοπλισμό (υπολογιστές κτλ.) και λογισμικό (όπως επεξεργαστές κειμένου και άλλα προγράμματα, όπως, προγράμματα ήχου και εικόνας). Επίσης, εκπαίδευση για τη χρήση του εξοπλισμού και των προγραμμάτων, αλλά και για τον τρόπο της ηλεκτρονικής υποβολής των ETDs [[McMillan, 2001](#)].

Για παράδειγμα, το *Australian Digital Theses Program* (ADT), που είναι μια πρωτοβουλία των Αυστραλιανών πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών, παρέχει τοπική υποστήριξη στους ακαδημαϊκούς και στους φοιτητές η οποία διαφέρει ανάλογα με το βαθμό εμπειρίας του καθενός. Η υποστήριξη περιλαμβάνει:

- Παροχή υπολογιστών και λογισμικού στο χώρο της βιβλιοθήκης, που χρησιμοποιείται για τη διαδικασία ηλεκτρονικής υποβολής των ETD από τους φοιτητές
- Τεχνική υποστήριξη από το προσωπικό της βιβλιοθήκης στους φοιτητές για τη μετατροπή και ηλεκτρονική υποβολή των PDF
- Βασικές οδηγίες στους φοιτητές που θέλουν να υποβάλουν τα ETD τους, ανεξάρτητα, δηλαδή εκτός του χώρου της βιβλιοθήκης
- Ευρύτερη υποστήριξη σε επίπεδο πανεπιστημίου – διάχυση της γνώσης, της εμπειρίας και της πληροφορίας για τα ETDs και το ADT

Ωστόσο, η υποστήριξη και οι άλλες πολιτικές (αποθήκευσης και πρόσβασης των ETDs, διαχείρισης δικαιωμάτων χρηστών κτλ.) διαφέρουν μεταξύ των μελών του ADT. Τα κοινά στοιχεία είναι ότι οι βιβλιοθήκες είναι υπεύθυνες για το ADT πρόγραμμα, παρέχουν όλη την υποστήριξη και πληροφορία και αποδέχονται μόνο ερευνητικά ETDs. Αυτό που είναι λιγότερο κοινό, είναι οι τοπικές διαδικασίες που χρησιμοποιούνται έως σήμερα, όπως, πως αποθηκεύονται τα ETDs στον τοπικό εξυπηρετητή (server) και πως τα ADT μεταπτυχιακά ενσωματώνονται στο τοπικό τεχνολογικό πλαίσιο. Επίσης, οι πολιτικές πρόσβασης διαφέρουν μεταξύ των ινστιτούτων. Ενώ υποστηρίζεται κυρίως η ανοιχτή και ελεύθερη πρόσβαση στα ETDs, κάποιοι τα έχουν διαθέσιμα μόνο τοπικά (onsite) και κάποιοι εφαρμόζουν προσωρινούς περιορισμούς στην πρόσβαση, για λόγους πατέντας, copyright, μελλοντικής δημοσίευσης κτλ.

3. Συμπεράσματα

Η γκρίζα βιβλιογραφία, συμπεριλαμβανομένων των μεταπτυχιακών και διδακτορικών διατριβών, αποτελεί μια ιδιαίτερη μορφή μη δημοσιευμένου συνήθως υλικού και η γνώση της

είναι πολύ σημαντική για ολόκληρη την ακαδημαϊκή και ερευνητική κοινότητα. Όμως, η έντυπη γκρίζα βιβλιογραφία σπάνια γίνεται ευρέως γνωστή, διότι λίγοι γνωρίζουν την παραγωγή της. Ακόμη και όταν είναι γνωστή, η πρόσβαση στα έντυπα αντίγραφα δεν είναι πάντα εύκολη. Η ηλεκτρονική γκρίζα βιβλιογραφία πλεονεκτεί έναντι της έντυπης, διότι είναι πιο εύκολο να εντοπιστεί, αναζητηθεί και αποκτηθεί. Επίσης, είναι ευκολότερα προσβάσιμη σε όλους μέσω του διαδικτύου και με αυτό τον τρόπο γίνεται ευρύτερα γνωστή.

Η δημιουργία ηλεκτρονικής γκρίζας βιβλιογραφίας απαιτεί την εφαρμογή προδιαγραφών συγγραφής και ηλεκτρονικής υποβολής – κατάθεσης της. Ο οδηγός της UNESCO, αποτελεί την πιο σημαντική πρωτοβουλία σε αυτό τον τομέα. Το ότι η UNESCO, ένας οργανισμός με σκοπό τη διατήρηση της πολιτιστικής και πνευματικής κληρονομιάς, αποφάσισε να στηρίξει και να χρηματοδοτήσει αυτή την πρωτοβουλία, σημαίνει ότι η πνευματική παραγωγή των πανεπιστημίων είναι σημαντικό να διασωθεί, να διατηρηθεί στο χρόνο και να είναι προσβάσιμη σε όλους.

Ο οδηγός της UNESCO, περιέχει προδιαγραφές συγγραφής και ηλεκτρονικής υποβολής των ETDs. Βοηθάει στη δημιουργία ETDs με παρόμοια δόμηση, σύμφωνα με συγκεκριμένο μοντέλο περιεχομένου (DTD), κανόνες και περίγραμμα. Ο οδηγός μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη συγγραφή και παραγωγή ομοίμορφα δομημένων ETDs. Προτείνει επίσης τη δημιουργία ETDs με παρόμοια εμφάνιση του περιεχομένου τους, που επιτυγχάνεται με τη χρησιμοποίηση συγκεκριμένων style sheets. Με αυτό τον τρόπο τα ETDs είναι ευκολότερα εντοπίσιμα και προσβάσιμα, ανεξάρτητα του περιβάλλοντος που δημιουργούνται. Αποτελεί σημαντικό εργαλείο για το βιβλιογραφικό έλεγχο του ηλεκτρονικού περιεχομένου και τη διάχυση της γκρίζας βιβλιογραφίας μέσω της ηλεκτρονικής δημοσίευσης και των ψηφιακών βιβλιοθηκών. Βοηθάει στη διαλειτουργικότητα και στη διατήρηση της ηλεκτρονικής γκρίζας βιβλιογραφίας. Έχει ως τελικό σκοπό, τη δημιουργία ενός παγκόσμιου βιώσιμου προγράμματος ETDs, για τη διάχυση της γνώσης σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένου της επιστήμης, της τεχνολογίας και του πολιτισμού.

Τέλος, ο οδηγός ελπίζουμε να αποτελέσει το μοχλό που θα ενεργοποιήσει και θα επεκτείνει διαδικασίες δημιουργίας και ηλεκτρονικής υποβολής γκρίζας βιβλιογραφίας στα ελληνικά πανεπιστήμια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. CSLAB-NTUA, 1999. *Περιγραφή του συστήματος ARTEMIS*. <http://artemis.cslab.ntua.gr/description.html> [πρόσβαση 4-9-03].
2. DOBRATZ, S., 2001. Checking and correcting. In: Moxley, J. (ed), *The guide for electronic theses and dissertations*. <http://etdguide.org/etdguide.pdf> [πρόσβαση 8-9-03].
3. DOBRATZ, S., 2001. Preparing for conversion to SGML/XML. In: Moxley, J. (ed), *The guide for electronic theses and dissertations*. <http://etdguide.org/etdguide.pdf> [πρόσβαση 8-9-03].
4. DOBRATZ, S., 2001. Writing directly in SGML/XML. In: Moxley, J. (ed), *The guide for electronic theses and dissertations*. <http://etdguide.org/etdguide.pdf> [πρόσβαση 7-9-03].
5. FOX, E., 2001. How to prepare an ETD? (approaches). In: Moxley, J. (ed), *The guide for electronic theses and dissertations*. <http://etdguide.org/etdguide.pdf> [πρόσβαση 5-9-2003].
6. FOX, E., 2001. Introduction: purpose and scope of this document. In: Moxley, J. (ed), *The guide for electronic theses and dissertations*. <http://etdguide.org/etdguide.pdf> [πρόσβαση 5-9-03].

7. FOX, E., 2001. What are ETDs?. In: Moxley, J. (ed), *The guide for electronic theses and dissertations*. <http://etdguide.org/etdguide.pdf> [πρόσβαση 7-9-03].
8. MCMILLAN, G., 2001. How to submit your ETD. In: Moxley, J. (ed), *The guide for electronic theses and dissertations*. <http://etdguide.org/etdguide.pdf> [πρόσβαση 6-9-03].
9. MOXLEY, J., 2001. Microsoft word and office 2000. In: Moxley, J. (ed), *The guide for electronic theses and dissertations*. <http://etdguide.org/etdguide.pdf> [πρόσβαση 8-9-03].
10. NDLTD, 2002. *Networked digital library of theses and dissertations*. <http://www.ndltd.org/> [πρόσβαση 6-9-03].
11. NEW YORK ACADEMY OF MEDICINE, 2003. *NYAM – library – what is grey literature?*. <http://www.nyam.org/library/greylit/whatis.shtml> [πρόσβαση 4-9-03].